

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Digitaalista henkilöllisyyttä koskeva lainsäädäntö on tarpeellinen uudistus yhteiskunnan palveluiden yhä enenevässä määrin digitalisoituessa. Kyseessä on moniulotteinen kokonaisuus, jossa lainsäädännön tarkoitus on luoda juridiset puitteet uudenlaisten teknologioiden valjastamiselle digitaalisen henkilöllisyyden uudistuksen mahdollistamiseksi ja muovaamiseksi sellaiseksi, että kansalaiset haluavat ottaa sen käyttöön.

Asioinnin siirtyessä verkkoon on tärkeää luoda järjestelmä, jossa käyttäjät voivat luottaa tietojensa pysymiseen luottamuksellisena. Käyttöön otettavissa ratkaisuissa korostuu sekä tietosuoja että tietoturva.

EU:ssa paraikaa muovautuva yhteinen lainsäädäntökehikko eurooppalaiselle digitaalisen identiteetin lompakkosovellukselle perustuukin ns. itsehallittavaan identiteettiin (Self-Sovereign Identity), jossa identiteetin haltija itse kontrolloi ja päättää datansa käytöstä – kenelle ja missä määrin sitä jaetaan. Tämä periaate on luonnollisesti pohja myös Suomen lainsäädäntövalmistelussa sillä eurooppalainen digitaalinen identiteettilompakko tullaan toteuttamaan lopulta jäsenvaltioiden hyväksyminä lompakkosovelluksina.

Teknologian kehitys kulkee aina lainsäädännön edellä ja koska nyt ollaan säätämässä lainsäädäntöä täysin uudentalaisista teknologioista (ns. disruptive technologies), on tärkeää huomoida lainsäädännössä tällaiset teknologiat jo etukenossa, jotta innovatiivisten ratkaisujen käyttöönotto Suomessa – ja mahdollisesti myös Euroopassa – ei kaatuisi lainsäädännöllisiin esteisiin. Näissä kommentteissamme pyrimmekin tuomaan esiin asioita, jotka lainsäätäjän tulisi huomioida mahdollistaakseen aidon ja reilun teknologiaratkaisuvalinnan, jota ei ole etukäteen sovitettu tiettyyn muottiin siten että lainsäädäntö pohjaa aiemmin tunnettuihin teknologioihin.

Kuten lausuntopyynnön saatesanoissakin todetaan: Tavoitteena on mahdollistaa tiettyjen henkilöllisyyttä koskevien tietojen esittäminen henkilön itsensä toimesta, sekä luoda pohjarakenteet ja käytännöt itsehallittavien viranomaistietojen esittämiseksi, jotta kehitystä voidaan viedä eteenpäin tulevaisuudessa.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

Nykyisessä digitalisoituneessa yhteiskunnassa on tärkeää luoda kansalaisille turvallinen tunnistautumismenetelmä ja väline digitaalisiin palveluihin kirjautumiseksi. Saman tunnuksen toimiminen asiointitunnuksena niin julkisissa kuin yksityisissä palveluissa on erittäin kannatettavaa.

Asiakkuuksista riippumaton sähköinen tunnistaminen on kannatettava ajatus jo yhdenvertaisuudenkin vuoksi. Samaa tärkeää tavoitetta ajaa kaavailtu vaihtoehtoinen luonnollisen henkilön tunnistusväline.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Kohderyhmän laajentaminen väestötietojärjestelmään rekisteröidyistä henkilöistä on niinkään erittäin tärkeä uudistus sillä se mahdollistaa myös esimerkiksi ulkomaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden - puhumattakaan pakolaisista - asiointiin julkisissa palveluissa vaikka heillä ei olisikaan kansalaisuutta.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

On niinkään tärkeää taata digitaalinen asiointi ja palvelut myös sellaisille henkilöille, joilla ei ole käytössään älylaitetta, tai joilla on rajoitetut kyvyt käyttää laitteita.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

-

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

2§ Määritelmät:

1) Digitaalisen henkilöllisyyden palveluissa tulisi listata ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen lisäksi luonnollisen henkilön asiointiväline mikäli on tarkoitus tarjota vaihtoehtoinen väline muillekin kuin ulkomaalaisille henkilöille (esim. hlöt, joilla ei ole älylaitetta tai rajoitetut kyvyt käyttää laitetta)?

4) “Teknisellä alustalla tarkoitetaan käyttäjän mobiilipäätelaitetta”

-> Tämä on liian iso rajaus sillä European Digital Identity Architecture and Reference Framework:n eli Eurooppalaiseen Digitaaliseen identiteettiin tähtäävän ns. Toolboxin spekseissä tekninen alusta on vielä määrittelemättä. Tällä hetkellä vaihtoehtoja toteutusmuodoiksi on 3: a) Mobiilisovellus, b) Webbiapplikaatio tai c) Turvallinen PC-sovellus. Siten, kansallinen lainsäädäntö ei voi mitenkään määrittellä teknistä alustaa rajatumminkin kuin Eurooppalaisen digitaalisen identiteetin määritelmässä sillä jäsenvaltioiden digitaalisten henkilöllisyyksien tulee olla yhteensopivia muun Euroopan kanssa.

3§ Digitaalisen henkilöllisyyden palvelujen rekisterinpitäjä

“Digi- ja väestötietovirasto on digitaalisen henkilöllisyyden palvelujen rekisterinpitäjänä. DVV:llä ei ole kuitenkaan oikeutta digitaalisen henkilöllisyyden palvelujen tuottamisen yhteydessä käsiteltävien henkilötietojen luovuttamiseen kolmannelle osapuolelle.”

-> Lain määritelmässä ei määritellä “henkilötietoja” mutta tämän lainkohdan ei voida katsoa tarkoittavan henkilön yksilöivää ydinidentiteetin todistetta (PID) sillä se tulee DVV:n järjestelmästä ja mikäli kolmansilla osapuolilla tarkoitetaan sitä hyödyntäviä lompakkosovelluksia, kyse on luovutuksesta – mutta legitiimistä sellaisesta. Tämä asia voidaan tarkentaa lisämääritelmillä.

10§ Ydinidentiteetin todiste

“Ydinidentiteetin todiste (eIDAS-termi: PID) toimii teknisesti luotettavana tapana osoittaa, että todistetta hallitsevalle henkilölle on väestötietojärjestelmään rekisteröity ydinidentiteetin sisältämä henkilöllisyys.”

-> Tämä kohta ei nähdäksemme rajoita tilannetta, jossa DVV voisi “esiprovisioida” kaikki väestötietojärjestelmään jo perinteisellä tavalla rekisteröidyt henkilöt luomalla heille tämän lainkohdan mukaisen ydinidentiteetin todisteen siihen sisältyvine, kohdassa määriteltyine tietoine.

Tämän kaltaisella esiprovisioinnilla väestötietojärjestelmään jo rekisteröityjen henkilöllisyyksien "digitointi" onnistuisi viranomaisten toimesta kokonaisvaltaisesti ja tehokkaasti, verrattuna siihen ratkaisumalliin jossa ydinidentiteetin todiste luotaisiin aina tapauskohtaisesti kansalaisen aloitteesta.

Tulevaisuudessa, mikäli digitaalisen identiteetin järjestelmällä onnituttaisiin korvaamaan perinteinen väestötietojärjestelmä kokonaan, syntyvän henkilön kirjaaminen väestötietojärjestelmään onnistuisi jo alun alkaen digitaalisesti luomalla hänelle digitaalinen henkilötodistus ja ydinidentiteetin todiste, PID.

"Esiprovisiointi" voisi toimia myös esirekisteröintinä julkishallinnon eri tietojärjestelmien välillä, mikä mahdollistaisi ns. kumulatiivisen identiteetin, jossa henkilöllä voisi olla useamman tason digitaalinen identiteetti ennen sen käyttöönottoaakin: 1) syntymätodistus, 2) koulukelpoisuus jne.

11§ Ydinidentiteetin todisteen rekisteröinti

"Digi- ja väestötietovirasto rekisteröi ydinidentiteetin todisteen, kun henkilö ottaa käyttöön ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tai digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annetussa laissa tarkoitetun digitaalisen henkilöllisyystodistuksen.

Ydinidentiteetin todiste luodaan ydinidentiteetin todisteen rekisteröintipalvelussa. DVV:llä on oikeus saada henkilön passin tai henkilökortin voimassaolotiedot (--) henkilökorttirekisteristä tai [--] passirekisteristä ydinidentiteetin todisteen voimassaolon määrittelemiseksi.

Ydinidentiteetin todisteen rekisteröinnin edellytyksenä on varmuustasoasetuksessa säädetyn lisäksi, että henkilö on rekisteröity väestötietojärjestelmään."

-> Tähän kohtaan ehdotamme muutosta edellisen lainkohdan (10§) kommentteissa esittämämme "esiprovisiointi" -ominaisuuden mahdollistamiseksi:

"DVV rekisteröi ydinidentiteetin todisteen, kun henkilö ottaa käyttöön ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tai hänelle luodaan digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annetussa laissa tarkoitettu digitaalinen henkilöllisyystodistus."

-> Toisinsanoen rekisteröinti ei tarkoittaisi vielä käyttöönottoa, joka olisi tästä vaiheesta erillinen vahvistustoimenpide, jossa digitaalisen henkilöllisyyden haltija ilmaisisi tahtonsa ottaa sen käyttöön.

13§ Ydinidentiteetin todisteeseen liittyvät rekisterit

“Henkilöihin liitetyistä teknisistä alustoista pidettävään rekisteriin (laiterekisteri) tallennetaan henkilön yksilöivä tunnistetieto, henkilöön liitetyn teknisen alustan tekniset tiedot, laitetiedot sekä muut ydinidentiteetin todisteen tuottamiseksi tarvittavat tiedot.”

-> “Tekninen alusta” on lain määritelmässä määritelty “käyttäjän mobiilipäätelaitteeksi”. Onko todella tarkoitus kerätä käyttäjien matkapuhelinten tekniset tiedot, ja millä tavalla nämä kerätään ja tiedot päivitetään puhelinten vaihtuessa tiuhaan tahtiin? Pitäisikö teknisen alustan tarkoittaa hyväksytyä lompakko-/mobiilisovellusta, jonka käyttäjä on ydinidentiteettiin perustuen ottanut käyttöönsä?

14§ Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline

“Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline on henkilöllisyyttä koskevien sekä muiden vahvistettujen tietojen osoittamiseen sähköisessä asiointissa tarkoitettu asiointiväline ja se tarjotaan käytettäväksi tietojärjestelmän avulla.”

(Lain 4§:ssä määritellyn mukaisesti tietojärjestelmä on “digitaalisen henkilöllisyyden tietojärjestelmä, joka koostuu mobiilisovelluksesta ja siihen liittyvästä taustajärjestelmästä”)

“DVV voi myöntää ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen ulkomaan kansalaiselle, joka on saanut suomalaisen henkilötunnuksen.”

-> Tässä kohdassa tarkoitettaneen lähinnä Suomessa asuvia ulkomaalaisia, joilta puuttuu vielä kansalaisstatus. Huomionarvoista on että uudenlaisten teknologioiden avulla on mahdollista ns. “esiprovisioida” rajalle esim. pakolaistasuksella tuleva ulkomaalainen. Henkilön tunnistaminen tapahtuu joko hänen mukanaan olevasta matkustusasiakirjasta tai sellaisen puuttuessa, mahdollisesti rajavartiolaitoksen omien järjestelmien avulla. Tällöin henkilölle luodaan tunnistautumismenetelmän mukaiset, todennetut attribuutit, joiden avulla hän voi olla oikeutettu rajattujen palveluiden käyttöön.

-> Tämän menetelmän suurin etu on kuitenkin siinä, että se mahdollistaa paljon nykyistä aiemman ulkomaalaisen henkilön (rajoitetun) integroinnin yhteiskuntaan. Vielä kun järjestelmästä on tarkoitus tehdä yhteiseurooppalainen, yhden valtion rajalla tehty esiprovisiointi ja tunnistaminen tuottavat huomattavia kustannussäästöjä kun rajalta toiselle liikkuvat ulkomaalaiset löytyvät jo rekisteristä esiprovisioituina. Viittaan kommentteihimme ydinidentiteetin todisteen rekisteröinnin yhteydessä.

15§ Ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen myöntäminen

“DVV myöntää ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen joko henkilön asioidessa henkilökohtaisesti Digi- ja väestötietovirastossa tai väestötietojärjestelmästä ja DVV:n varmennepalveluista annetun lain 9a§:ssä säädetyn etärekisteröintiprosessin yhteydessä.”

-> Edelliseen (14§) kommenttiimme liittyen, tässä lainkohdassa tulisi huomioida myös uudenlaisten teknologioiden mahdollistama ns. “esiprovisiointi”, jolloin ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen voisi myöntää rajoitettuun asiointiin jo rajatarkastuksen yhteydessä tehdyssä tunnistamistilanteessa.

Huom! Viitatussa DVV:n varmennepalveluista annetussa laissa ei ole etärekisteröinti-kohtaa 9a§ ?

21§ Digitaalisen henkilöllisyyden hallintapalvelu

“DVV:n tehtävänä on tuottaa viranomaiskäyttöön sähköistä hallintapalvelua digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annetussa laissa tarkoitetun digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sekä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hallinnoimiseksi. Hallintapalvelun avulla on mahdollista:

- 1) aktivoida ja ottaa käyttöön digitaalinen henkilöllisyystodistus tai ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline;
- 2) linkittää digitaalinen henkilöllisyystodistus tai ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline tekniseen alustaan;
- 3) peruuttaa digitaalinen henkilöllisyystodistus tai ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline.”

1) Nähdäksemme tässä lainkohdassa käytetty ilmaisu “aktivoida ja ottaa käyttöön” on selkeämpi termi tarkoittamaan tilannetta, jossa digitaalisen henkilöllisyyden haltija haluaa ottaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöön. Viittaamme kommentteihimme liittyen pykälään 11§, jossa esitimme näkemyksemme että ydinidentiteetin voisi kyllä rekisteröidä ennen tätä käyttöönottoa.

2) Linkittäminen on myös selkeä termi kuvaamaan sitä ydinidentiteetin tunnisteiden siirtymistä Digi- ja väestötietoviraston tietojärjestelmästä käyttäjän lompakkosovellukseen (tai käyttäjän mobiililaitteeseen kuten tekninen alusta on määriteltä), vrt. kommenttimme pykälään 3§, jossa totesimme että henkilötietojen luovuttamiseksi ei voida katsoa ydinidentiteetin todisteen (PID) siirtymistä legitiimeihin lompakkosovelluksiin turvallisen sähköisen asiointin mahdollistamiseksi.

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

3§ Digitaalinen henkilöllisyystodistus

“Digitaalinen henkilöllisyystodistus on henkilöllisyyden sekä vahvistettujen tietojen osoittamiseen sähköisessä asiointissa ja käyntiasioinnissa tarkoitettu henkilöllisyystodistus. Digitaalinen henkilöllisyystodistus sisältää DVV:n myöntämän ydinidentiteetin todisteen.

Digitaalinen henkilöllisyystodistus tarjotaan käytettäväksi teknisen alustan avulla. Teknisellä alustalla on mahdollista ottaa käyttöön Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annetun lain 4 §:n mukainen digitaalisen henkilöllisyyden tietojärjestelmä, jonka tietoturvallisuudesta vastaa Digi- ja väestötietovirasto.”

-> Lakiluonnoksessa DVV:n digitaalisen henkilöllisyyden palveluista “tekninen alusta” määritellään tällä hetkellä mobiilipäätelaitteeksi ja “tietojärjestelmä” DVV:n kehittämäksi mobiilisovelluksesta ja siihen liittyvästä taustajärjestelmästä koostuvaksi digitaalisen henkilöllisyyden järjestelmäksi mutta Eurooppalaisen Digitaalisen Identiteetin arkkitehtuuriluonnoksessa teknistä alustaa ei ole vielä rajattu.

Tässä yhteydessä puhutaan “digitaalisen henkilöllisyyden tietojärjestelmän ottamisesta käyttöön”. Mikä on tämän ero digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annetun lakiluonnoksen 21§:ssä mainittuun “digitaalisen henkilöllisyyden aktivointiin ja käyttöönottoon”. Eikö digitaalisen henkilöllisyyden käyttöönotto tapahdu nimenomaan aktivoimalla sitä hyödyntävä sovellus?

6§ Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto

“Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen voi ottaa käyttöön henkilö, jolla on voimassa oleva suomalainen passi tai henkilökortti. Käyttöönoton yhteydessä poliisi liittyy Digi- ja väestötietoviraston myöntämän ydinidentiteetin todisteen luonnolliseen henkilöön.

Henkilö voi ottaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöön asioimalla toimivaltaisen passi- tai henkilökorttiviranomaisen luona taikka käyttäen vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista. Jälkimmäisessä tilanteessa edellytetään lisäksi, että henkilön voimassa olevan passin tai henkilökortin teknisen osan tiedot on etäluettu ja ne vastaavat vahvasta sähköisestä tunnistuksesta saatuja tietoja.”

-> Tässä lakiluonnoksessa on selkeämmin eritelty “ydinidentiteetin todisteen myöntäminen” ja “digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto”. Näkemyksemme mukaan näiden pitääkin olla erillisiä vaiheita joista ensimmäinen ei edellytä käyttäjän aktiivisuutta sillä ydinidentiteetin todisteen luominen tai myöntäminen ei vielä tarkoita sen käyttöönottoa. Digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annetun lakiluonnoksen 11§:ssä käytetään termiä “ydinidentiteetin todisteen rekisteröinti”. Terminologiaa asiakokonaisuuteen liittyvien eri lakiluonnosten välillä tulisi selkeyssyistä yhtenäistää.

8§ Digitaalisen henkilöllisyystodistukseen peruuttaminen (otsikossa on ylimääräinen “e”)

“Digitaalinen henkilöllisyystodistus peruutetaan, jos sen haltija sitä pyytää, tekninen alusta katoaa tai teknisen alustan haltija ilmoittaa sen kadonneeksi tai anastetuksi.

Poliisi voi peruuttaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen, jos siinä on ilmeinen virheellisyys, sen taustalla oleva henkilöllisyyttä osoittava asiakirja peruutetaan tai sitä käyttää joku muu kuin digitaalisen henkilöllisyystodistuksen haltija.

Digitaalinen henkilöllisyystodistus peruutetaan peruuttamalla siihen sisältyvä ydinidentiteetin todiste.”

-> Kommentoimme vain ilmaisua “Tekninen alusta katoaa” -> Mikä on tämän määritelmän lisäarvo? Eikö käytännössä tilanne huomata vasta kun teknisen alustan haltija ilmoittaa laitteen kadonneeksi?

9§ Vahvistettujen tietojen osoittaminen sähköisessä asiointissa

“Sähköisessä asiointissa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen haltija valitsee itse vahvistetut tiedot, jotka hän haluaa osoittaa luottavalle osapuolelle.

Sähköisen asiointin yhteydessä luovutetaan kuitenkin aina tieto poliisin tekemästä liitoksesta henkilön ydinidentiteettiin sekä tieto ydinidentiteetin todisteen varmuustasosta.”

-> Kannatamme ehdottomasti tätä Self Sovereign Identity (SSI) -periaatetta, jonka mukaisesti digitaalisen henkilöllisyystodistuksen haltija itse hallinnoi tietojaan ja sitä, miten niitä käytetään. Tämä on linjassa myös GDPR:stäkin tutun “Data minimization” -periaatteen kanssa, sillä erotuksella että kun GDPR edellyttää rekisterinpitäjältä vain asian kannalta tarpeellisten tietojen käsittelyä, tässä kontekstissa käyttäjä itse voi päättää asiointin yhteydessä luovuttaa vain tarpeelliset (minimi-)tiedot.

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotuksen vaikutuksista yrityksiin palveluiden hyödyntäjänä todetaan:

“Ehdotuksilla voi kuitenkin olla vaikutuksia siihen, että nykyistä useampi asiointipalvelu tarjoaisi käyttäjilleen mahdollisuuden vahvaan sähköiseen tunnistamiseen, erityisesti jos vahvaan sähköiseen tunnistamiseen liittyvät kustannukset laskisivat ja olisivat ennakoitavia asiointipalveluja tuottavien organisaatioiden näkökulmasta. Nykyinen vahvan sähköisen tunnistamisen luottamusverkoston sisäinen veloitusmalli perustuu tapahtumakohtaiseen enimmäishintasäätelyyn, joka ei teoriassa estä puhtaasti kiinteähintaisten sopimusten tekoa asiointipalveluille, mutta käytännössä on tehnyt sen harvinaiseksi.”

-> Ehdotamme EU-laajuisen “The Once-Only-Principle” (OOP) -periaatteen sisällyttämistä lakiin. OOP-järjestelmä on Euroopan komission rakentama tekninen järjestelmä, jonka toteutuminen

edellyttää jäsenvaltioiden aktiivisuutta. OOP mahdollistaa vuoteen 2023 mennessä yksinkertaistetun hallinnollisen online-asiointiprosessin EU-kansalaisille ja yrityksille ja vastaavasti Eurooppalaiselle julkishallinnolle mahdollisuuden hyödyntää ja jakaa dataa ja dokumentteja, jotka on kerran toimitettu.

-> Vastaavaa periaatetta voisi toteuttaa sähköisessä asiointissa yleisemminkin sillä jo nyt on olemassa uudenlaisia teknologioita, jotka mahdollistavat ensimmäisen vahvan tunnistautumiskerran jälkeen suoran luottosuhteen saman palveluntarjoajan kanssa niin että jatkoasiointeihin ei enää tarvita vahvan tunnistautumisen välikäsiä. Tämä yksinkertaistaisi huomattavasti sähköistä asiointia, kuitenkin turvallisuudesta tingimättä, ja vaikuttaisi käyttäjäkokemusta parantavasti, eikä palveluntarjoajan tarvitsisi maksaa jokaisesta saman henkilön asiointista transaktiopohjaista tunnistautumismaksua.

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

Yhdymme Hallituksen esityksessä esitettyyn kantaan, minkä mukaan henkilön yhdistäminen väestötietojärjestelmään perustuvaan ydinidentiteettiin ja liitoksesta muodostettavan digitaalisen todisteen luominen yhteiskunnan toiminnoissa hyödynnettäväksi on rinnastettavissa perinteiseen passin tai henkilökortin myöntämiseen ja on siten julkisen vallan käyttöä digitaaliyhteiskuntaan sovitettuna. Myöskään valtion tarjoama tunnistusväline ei poikkea nykyisistä DVV:n varmenteista.

Väestötietojärjestelmän ulkopuolisten henkilöiden sähköinen asiointiväline on niinkään verrattavissa nykyiseen ulkomaalaisen henkilöllisyysasiakirjaan, joka nyt halutaan saattaa digitaaliseen muotoon.

Luonnollisen henkilön tunnistusvälineellä varmistettaisiin lakisääteisten palveluiden sähköinen saatavuus myös niille henkilöille, jotka eivät syystä tai toisesta voi käyttää mobiililaitetta, eikä tämän voida katsoa olevan taloudellista toimintaa, jolla valtio kilpailisi yksityisten toimijoiden kanssa.

Nykyisen luottamusjärjestelmän toimijoiden taholta esitetty kritiikki valtion tunnistamisvälineen kilpailua rajoittavasta vaikutuksesta toteamme lisäksi että sitä ei ole käsittääksemme tarkoitettukaan yksinomaiseksi tavaksi tunnistautua, vaan nykyiset menetelmät pysyvät yhä käytössä sen rinnalla.

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

-

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

-

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määrärahaveikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

-

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

-

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

Myönteisesti. Ulkomaisten osaajien saaminen Suomeen helpottuu huomattavasti etärekisteröinti-mahdollisuuden myötä. Vastaavasti pakolaiset ja turvapaikanhakijat saataisiin uuden järjestelmän ansiosta (esi-)rekisteröityä jo rajalla.

Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

Teknologiaratkaisujen tarjoajien vastuu ja osoitusvelvollisuus tietosuojavaatimusten mukaisesta ratkaisusta korostuu kun tietoja jaetaan käyttäjän mobiilisovelluksesta suoraan luotetuille

osapuolille. Teknologiaoimittajilla tulee olla ratkaisussa toteutettuna tehokkaat salaus- ja tietoturvaominaisuudet.

Muut kommentit

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Suomi tunnetaan edelläkävijänä, jossa digitalisaation ja teknisen kehityksen tuomia mahdollisuuksia kehitetään ja otetaan käyttöön yli hallinto- ja toimialarajojen. Samaten 27.10.2021 perustettu uusi Digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon ministerityöryhmä on linjannut Suomen digitaalisen kompassin ohjelman yhdeksi tavoitteeksi "olla EU-maille suunnannäyttäjä". Suomella onkin nyt tilaisuus tarttua tähän haasteeseen mahdollistamalla lainsäädännössä hallitusohjelmassa kirjattujen tavoitteiden mukaisesti teknologisen kehityksen, innovatiivisten hankintojen ja kokeilukulttuurin edelläkävijyys.

Hallituksen esityksessä yhtenä vaihtoehtona esitettyyn odottelustrategiaan, jonka mukaisesti Suomi tekisi tarvittavat ratkaisut ja muutokset vasta komission "Eurooppalaisen digitaalisen identiteetin" lainsäädännön toimeenpanon yhteydessä toteamme, että mikäli Suomi todella haluaa toimia digitalisaation edelläkävijänä, se ei voi jäädä odottelemaan muun Euroopan kehityssuuntaa vaan sen pitää edetä tahollaan, yhteiseurooppalaista kehitystä tiiviisti seuraten ja yhteistyöhön myös osallistuen. Hallituksen esityksessä todetaankin myös että valmistelun samanaikaisuus voi olla myös edullista, sillä Suomi voi tällöin harkitusti pyrkiä vaikuttamaan myös EU-lainsäädännön sisältöön ja saada siinä huomioiduksi myös kansalliset erityistarpeet ja kansallisessa hankkeessa toimiviksi havaitut ratkaisut – puhumattakaan suomalaisen teknologian viemisestä Eurooppaan.

Lummevuon Anne-Mari
Gurulogic Microsystems Oy - Gurulogic Microsystems Oy:n puolesta
lausunnon antoi Anne-Mari Lummevuon, laki- ja patenttiasiamies